

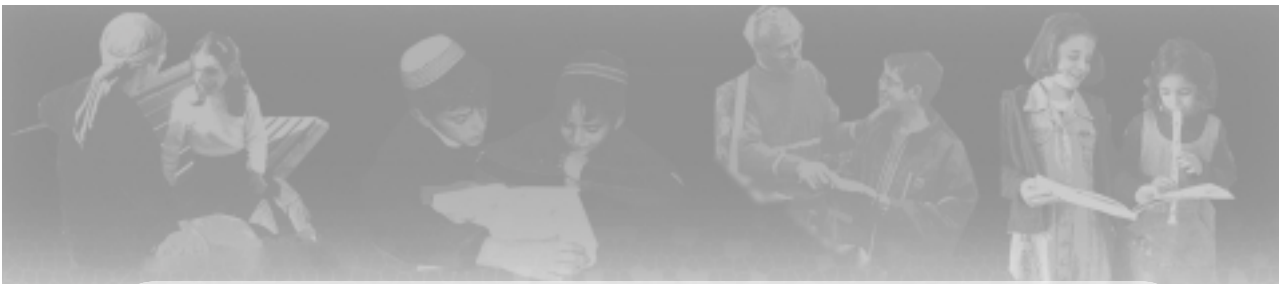
משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

בית הספר - בית חינוך ולמידה

תכנית חינוכית לבתי הספר היסודיים הממ"ד

מהדורה שנייה, מעודכנת ומורחבת

ירושלים, התשס"ז

כתיבה ועריכה: אוריאל עובדיה, המפקח הארצי לחינוך היסודי הממ"ד, וצוותו
סיוע בעריכה ובהפקה: גב' נורית בן-מנחם-גראוס, מפ"א - מנהלת היחידה לחינוך לשוני
גב' רבקה צ'רקה-יודקוביץ, מפקחת לחינוך לחיים בחברה

גב' שרה תורג'מן, לשכת מנהל החמ"ד

גב' דיקלה סיון, לשכת מפ"א יסודי

עריכת הלשון: דליה לאופר

עיצוב וסדר: שושנה שחר

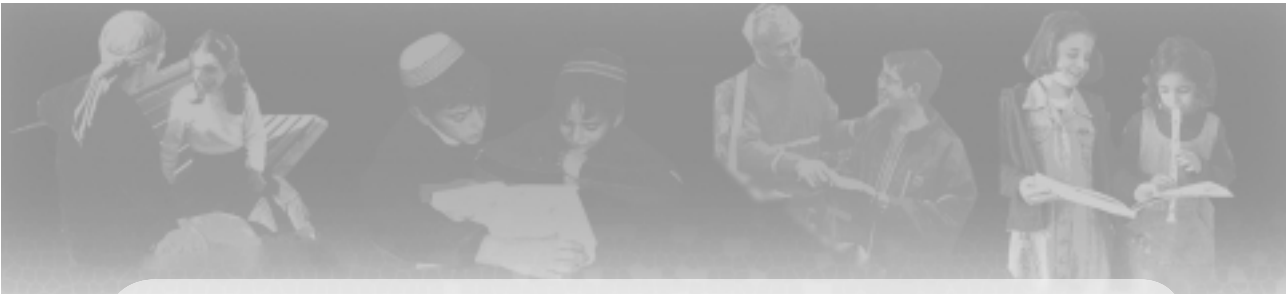
הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך

תוכן העניינים

- 5 פתח דבר – אוריאל עובדיה, מפקח ארצי על החינוך היסודי בחמ"ד
- 6 פרק א: מטרת החינוך
- 8 פרק ב: יעדי האיכות של ביה"ס הממ"ד כ"בית חינוך ולמידה"
- 9 פרק ג: פירוט היעדים – עקרונות והנחיות
- 21 פרק ד: יישום העקרונות וההנחיות
- נספחים**
- 33 א. פירוט המידות והתכונות הנדרשות
- 34 ב. הצעת כלי מדידה להערכת ההתקדמות החינוכית
- 39 ג. טבלאות לתכנון לימודים שנתי

"בית הספר היסודי הוא, כפי ששמו מעיד עליו, היסוד שעליו ייבנה הבניין החינוכי כולו. השנים הראשונות שבהן התלמיד מתחנך בבית הספר הן ללא ספק השנים המשמעותיות בשלבי גידולו והתפתחותו, ויש להן השלכה רבה על המשך התפתחותו בעתיד. הצלחה חינוכית זו תלויה מאוד במגמותיו החינוכיות של בית הספר, באישיותם של המחנכים, ביראת השמים שלהם, באמונתם, במסירותם ובאורחות חייהם ובאיכות הקשר שייווצר בינם לבין תלמידיהם".

(מתוך פרק החינוך היסודי בהמלצות ועדת "תורת חיים" בראשות הרב יעקב אריאל)

בית ספר שהוא "בית חינוך" מתאפיין בכך שיש בו מכוונות ברורה לחינוך, כלומר לבניית אישיותם של התלמידים, מידותיהם, יראת השמים שלהם והשקפת עולמם, תוך למידה רצינית ומשמעותית המותאמת לטבעה ולמגמותיה של האומה הישראלית כולה.

איכותם הטובה של כל אלו לא תוכל להתקיים אלא אם כן תשרה בבית הספר אווירה של אהבה ויחס אישי חם, אמון, הקשבה, שמחה, ביטחון וסבלנות, אשר יבטיחו את הרגשתם הטובה של התלמידים, את הערכתם לבית הספר ולמוריהם ואת היותם פנויים לבניין אישיותם וללמידה משמעותית.

העקרונות וההנחיות לתכנית החינוכית המובאים כאן לפניכם נבנו על סמך המלצותיה של ועדת "תורת חיים" ובהתאמה להם, והם חיוניים ליצירת התשתית למשימה זו.

מכאן ואילך הצוותים החינוכיים שבכל מחוז ובכל בית ספר מוזמנים ליישם את העקרונות ואת ההנחיות הללו תוך התאמתם למאפיינים המיוחדים של בית ספרם.

הנהלת החינוך הדתי וצוותי הפיקוח יעשו את כל אשר ביכולתם להנחות את הצוותים ולסייע להצלחת משימה חשובה זו, ובשם ה' נעשה ונצלח.

בברכה,

אוריאל עובדיה

מפקח ארצי על החינוך היסודי בחמ"ד

מטרת החינוך

"מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר."

(איגרות הרא"ה קוק, איגרת ק"ע)

"זה הספר הנקרא ספר בראשית נקרא בפי הנביאים ספר הישר כדאיתא במסכת עבודת כוכבים (כה, ע"א) על שני מקראות: בספר יהושע (י, יג), 'הלא היא כתובה על ספר הישר', ובספר שמואל ב (א, יח), 'ויאמר ללמד בני יהודה קשת, הנה כתובה על ספר הישר'. ומפרש ר' יוחנן: זה ספר אברהם, יצחק ויעקב שנקראו ישרים, שנאמר 'תמות נפשי מות ישרים'. ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם ישרים בייחוד, ולא צדיקים או חסידים וכמדומה, וגם למה מכונה זה הספר בייחוד בכינוי ישרים. ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה הכינוי. והעניין דנתבאר בשירת האזינו על הפסוק 'הצור תמים פועלו וגו', צדיק וישר הוא'. דשבח ישר הוא נאמר להצדיק דין הקב"ה בחורבן בית שני שהיה דור עיקש ופתלתול.

ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמים. על כן, מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס, ובאו על ידי שפיכות דמים בדרך הפלגה ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית. ועל זה היה צידוק הדין.

שהקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמימות, אע"ג שהוא לשם שמים, דזה גורם חורבן הבריאה והריסות יישוב הארץ. וזה היה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר, עוד היו ישרים, היינו שהתנהגו עם אומות העולם, אפילו עובדי אלילים מכוערים, מכל מקום היו עמם באהבה וחשו לטובתם באשר היא קיום הבריאה".

(מתוך פתיחת הנצי"ב לפירושו לספר בראשית)

מדבריו החד-משמעיים של הנצ"ב נמצאנו למדים, שבהנהיגו את סדר ההתפתחות של האומה הישראלית מאבותיה התווה לנו הקב"ה את סדר חינוכו של האדם מישראל; דהיינו: ראת ה' ואהבתו, ישרות המידות, חסד ואמת, ועל גבם ומתוכם – קיום תורה ומצוות.

פיתוח המידות והאישיות הישרה והטובה, בבחינת "דרך ארץ קדמה לתורה", יהיו ערובה לכך שהתורה תהיה לאדם סם חיים, ולא להפך חלילה.

איכותו של בית ספר כ"בית חינוך" נבחנת בראש ובראשונה על פי האיכות וההצלחה החינוכית שהוא משיג עם תלמידיו השונים על כוליות אישיותם. השגת האיכות הלימודית היא, כמובן, חלק מן האיכות החינוכית, ולכן יש לוודא שיושגו היעדים הלימודיים כחלק מהתהליך של בניין האישיות וחינוכה. וכדברי הרב קוק:

"אי אפשר לייסד מכון של חינוך בעד ניצוץ של האדם, בעד נטף אחד מים החיים שלו, כי אם כל האדם צריך שיבוא לרוממות שאיפתו, וכל האדם כולו בכל ערכיו, בחייו המלאים, כל היש שבחומר וכל היש שברוח, כל החיים שבשעה וכל החיים שבעולם, כל האדם, הוא רק העומד לספוג אל תוכו פתרון גמור ורצוי לחידת העולם והחיים, העוקצת ומכאבת כל כך" ("מוסר הקדש", הראי"ה קוק).

יעדי האיכות של ביה"ס היסודי הממ"ד כ"בית חינוך ולמידה"

הערכת איכותו של בית הספר היסודי הממלכתי דתי תתבצע על ידי מדידת השגתם של היעדים האלה:

- א. **בניין המחנך:** פיתוח אישיותם של המורים-המחנכים בבית הספר על ידי למידה משותפת של נושאי חינוך ואמונה ויצירת מודעות של שליחות חינוכית.
- ב. **בניין האמון והקשר האישי:** פיתוח האמון של המחנך בתלמיד ויצירת יחסי אמון וקשר אישי בין המחנך לבין המתחנך.
- ג. **בניין המידות:** בניין אישיותו השלמה של התלמיד על ידי פיתוח וגילוי של מידות טובות, מוסר, נימוסים, ערכים והנהגות חברתיות וחינוך למידות אלה.
- ד. **בניין התורה:** לימוד התורה כולה מתוך ראייה לאומית, בהבנה מעמיקה, באופן היוצר הזדהות, אהבה ושאיפה להתעלות מתמדת בהתאמה לטבעו ולעולמו של התלמיד ומתוך חינוכו לנהל את חייו הפרטיים, החברתיים והלאומיים על פי התורה ומצוותיה.
- ה. **בניין התפילה:** לימוד העבודה שבלב, התפילה, מתוך הבנה והתקשרות עם התכנים ומתוך רצון ושמחה.
- ו. **בניין הידע:** לימוד החכמות והמדעים השונים בהתאמה לחיי התלמיד ולסביבתו, למגמות התפתחותו ולצרכיה של האומה.
- ז. **בניין הכישרונות:** פיתוח וגילוי הכישרונות האישיים והקניית כלים ומיומנויות המותאמים לכל תלמיד בתחומי הדעת השונים.
- ח. **בניין החברה:** בניית אקלים חברתי בריא וסביבה חינוכית נעימה ותומכת ופיתוח כשירויות חברתיות, תוך זימון אפשרויות להתנסות.
- ט. **בניין הקהילה:** גיבוש קהילת בית הספר – ההורים, המורים והתלמידים – כקהילה תומכת ונבנית מנתינה ומהפרייה הדדית.
- י. **בניין הסביבה:** ארגון סביבות העבודה והלמידה באופן שיאפשר נינוחות ושירות יעיל לצוות ולתלמידים.

פירוט היעדים - עקרונות והנחיות

יעד א: בניין המחנך

אישיות המחנך

אישיותו של המחנך, מידותיו והנהגותיו הן, ללא ספק, הגורם המכריע למידה ולאיכות של הקשר שיייווצר בינו לבין תלמידיו וליכולת השפעתו עליהם. התלמידים נקשרים אל מי שהם מזהים אצלו אהבה ואמון כלפיהם, כנות, הוגנות והנהגות מוסריות, ונותנים את אמונם בו. הם מזהים באינטואיציה הטבעית שלהם כאשר יש "זיוף" כלשהו, כאשר אין הלימה בין התוכן שהם לומדים ממוריהם לבין הנהגותיהם וערכיהם של המורים.

התלמידים גם יודעים להבחין בין המורה-המחנך ה"חי את מה שהוא מלמד", וממילא מחיך את התוכן הנלמד, ובין המורה ה"יודע להעביר היטב את החומר"; בין המורה ה"אוהב את התורה" ואת העמל הנדרש כדי לקנותה ובין המורה ה"מדבר על אהבת התורה"; בין מורה ה"אוהב את החכמה" ובין מורה ה"יודע חכמה" וכו'. לכן, על כל אחד מהמחנכים לקבל על עצמו להתקדם ולהיבנות מהמקום שהוא נמצא בו, לפי אישיותו, מעלותיו וחסרונותיו.

המחנך כתלמיד חכם

המושג "תלמיד חכם", הטבוע בתרבות האומה הישראלית, מבטא את היותו של ה"חכם" בישראל תלמיד קבוע לפני רבותיו, בלא קשר לגילו ולהשכלתו, וכן את הצורך של כל אדם מישראל, ובפרט של מחנכי הדור ומנהיגיו, בהשתלמות אין סופית.

המושג "השתלמות" בהקשר זה מכוון להרבה מעבר להשתלמות "המקצועית", שגם היא נדרשת כמובן; הכוונה היא להתפתחות ולהתעלות אישית, לתנועה של התקדמות מתמדת אל המקוריות ואל הטבעיות הקרויות בפי חז"ל "תשובה", שמתוכה יקרין המחנך ממילא על תלמידיו ויזכה למשכם אחריו בכבלי אהבה.

לאור זאת לא יצויר מחנך המבקש לבנות את אישיותם של תלמידיו ולא לפם בינה שאינו עסוק באופן קבוע בלמידה ובהתפתחות אישיותו הוא. הדרך העיקרית להשתלמות זו היא היותו של המחנך תלמיד בבית מדרש של לימוד תורה, אמונה וחינוך ומתוך כך למחנך ולהורות.

לפיכך על כל מנהל בית ספר לדאוג שכל צוות המורים והמחנכים בבית ספרו ישתתפו בלימוד קבוע מסוג זה בבית הספר או בקבוצות לימוד אחרות של מורים ומחנכים ולהבטיח בכך את איכות החינוך וההוראה בבית הספר. בשעה שמבקשים למנות מנהלים ומורים חדשים לבתי הספר יש לאתר את אלו שהכשרתם בכלל והכשרתם לחינוך ולהוראה בפרט התאפיינו במרכיבים חשובים אלו והם מבינים את הצורך בהמשך התפתחותם האישית.

עקרונות מומלצים

א. מן ההיבט החינוכי, שהוא היעד העיקרי של בית הספר, יש להעדיף שיבוץ מספר קטן ככל האפשר של מורים "מקצועיים" בכיתות היסוד, כדי לאפשר לתלמידים להיפגש עם מחנכיהם שעות רבות ככל האפשר. לנושא זה יש משמעות מכרעת יותר בכיתות א'-ג'.

ב. אם נוצר קשר חיובי בין המחנך לתלמידו, יש חשיבות רבה להמשך קשר זה לשנות לימודים נוספות. ההיכרות והקביעות תתרומנה תרומה משמעותית להצלחה החינוכית והלימודית.

ג. ראוי כי המחנך יהיה המרכז והמנחה של המורים המקצועיים המלמדים בכיתתו. שיתוף פעולה והיזון הדדי ביניהם ייצרו אחריות משותפת להצלחת התלמיד ולפיתוחו.

יעד ב: בניין האמון והקשר האישי

1. "בית חינוך", להבדיל ממוסד לימודים אקדמי, צריך להתאפיין במרכיבים שיאפשרו את קיומו של תהליך חינוכי ולא רק לימודי-אקדמי.
2. עיקרון יסודי בחינוך הוא שאי אפשר לחנך חינוך אמיתי אלא אם מתקיים מפגש אישי אמיתי בין המחנך למתחנך, המאפשר את התאמת פעולות החינוך לכל תלמיד ותלמיד לפי מה שהוא, בבחינת "חנוך לנער על פי דרכו" (משלי).
3. המתכונת שבתי הספר פועלים על פיה בדרך כלל יוצרת לעתים סתירות וקשיים ביישומה של הנחת יסוד זו. לשם המחשה נמנה כמה מהם:
 - א. החינוך נעשה בקבוצות גדולות (של כיתת האם).
 - ב. בדרך כלל אין זמן ומקום למפגש אישי נעים ומשמעותי.
 - ג. במהלך היום התלמיד פוגש דמויות רבות של מורים.
 - ד. הלחצים להישגים לימודיים דוחקים, לעיתים, אפשרות לתהליך חינוכי.
 - ה. הערכת ההשגים הלימודיים בנויה בדרך כלל על מערכת מבחנים וציונים היוצרים תחרות ולחצים חברתיים שאינם מאפשרים את הערכתו ואת הכוונתו להתקדמות של כל תלמיד לפי יכולותיו וכישוריו ובהתחשב בתנאים הסביבתיים (עיין ביעד ו, ב"בניין הידע", בסעיף "הערכת הלמידה").
4. ראוי שצוות בית הספר יעשה ככל האפשר כדי להבנות את אופי החיים הבית-ספריים באופן שיאפשר את תהליך החינוך המיטבי.

יעד ג: בניין המידות

הבניין המידותי הוא שלד אישיותו של האדם. השגת היעד החינוכי של בניין מידות באישיותו של התלמיד דורשת **תכנית חינוכית מובנית, הכוללת** –

1. הגדרה מפורטת של המידות והתכונות שרוצים לפתח;
2. הגדרה של התוצאות המצופות, בהתאם לגיל התלמידים ולשלבי התפתחותם;
3. קביעת דרכי העבודה, חומרי הלימוד וסוגי הפעילויות;
4. הקצאת משאבי זמן, ידע והדרכה;
5. קביעת תאריכי יעד להערכה;
6. קביעת דרכי הערכה להישגים החינוכיים (משימה חדשה ומאתגרת);
7. מינוי אחראי לתכנית;
8. מינוי אחראי להערכה;
9. קבלת אחריות אישית של המחנך להתפתחות התלמיד;
10. שיתוף תלמידים והורים בקבלת החלטות ובנטילת אחריות;
11. שילוב התכנים החינוכיים בכלל הלמידה והפעילויות המתקיימות בבית הספר, הפורמליות והבלתי פורמליות.

יעד ד: בניין התורה

לימוד התורה כעיסוק המרכזי והמשמעותי בבית החינוך

הנחת היסוד היא שככל שהחינוך בישראל יתאים יותר לאופיים הטבעי של התלמידים ולאופייה ולמגמתה של האומה כך תהיה הצלחתו גדולה יותר. על כן לימוד התורה, המתאימה מהותית לטבע האומה והיחיד והבונה את אישיותו של האדם מישראל שלב אחר שלב, צריך להיות העיסוק המרכזי והמשמעותי בבית החינוך והלמידה.

לימוד התורה מתוך ראייה לאומית

בדורות של "אתחלתא דגאולה", שבהם עם ישראל שב ומתקבץ לארצו ובונה בה את ממלכת ישראל המתחדשת, "קמות לתחייה" פרשיות שלמות בתורתנו אשר באלפיים שנות גלות לא היו רלוונטיות והיו רק בבחינת "הציבי לך ציונים" בהיותן מצוות התלויות בארץ ובשלטוננו בה, כמו למשל הפרשיות העוסקות בסדרי חברה לאומיים, בממלכה ובשלטון, במשפט ובכלכלה לאומית וכדומה. חידוש נפלא זה דורש את ביטויו בהוראת התורה בדורנו כ"תורת חיים", מתוך התייחסות להתפתחות לאומית זו ושאיפה אידיאלית להיות "אור לגויים" כמדינה מתוקנת.

תורה מחנכת – "תורת חיים"

"כי הידיעות לא תימדדנה על פי כמותם כי אם על פי איכותם, על פי עומק ההבנה וחרירות השימוש בהם לכל חפץ. ביותר לימודי התורה על פי גודל הרושם שפועלים על הלומד, לעניין התכונה של המוסר, המעשים הטובים ויראת ה' הטהורה..." ("עין איה", ברכות סג, אות שדמ).

מטרתה המיוחדת של התורה, בשונה מיתר המדעים והחכמות, היא לפעול על הלומד ולבנות את המוסריות שלו, את רצונו, את המעשים הטובים ואת יראת ה' הטהורה שלו.

להשגת מטרה זו ולהפנמתה בנפש התלמידים יש לשלב בשעת לימוד פשטי המקראות ופירושיהם את הכרת טוב ה', מידותיו, דרכיו ומצוותיו המופיעות בתורה שבכתב ומתפרטות בתורה שבע"פ ולקשרם לחייהם ולעולמם של התלמידים על ידי יצירת הזדהות עם אישיותם

של אבותינו הקדושים ולימוד מעשיהם, ועל ידי לימוד המבהיר כיצד כל מצוות התורה וסיפוריה מדריכים את האדם לבנות עולם מתוקן וחברה בריאה הראויים להשראת שכינה ולגאולה שלמה.

ההצלחה החינוכית בלימוד התורה בבית הספר היסודי תלויה בדרך כלל בחמישה גורמים:

1. באישיותם של המחנכים-המורים (ראה לעיל, יעד א')
2. בלימוד התורה כ"תורת חיים", באופן שתשפיע על אישיותו של התלמיד ועל אורחות חייו
3. באיכות המקצועית של המחנכים, דהיינו בידע שלהם בתורה, בכישרון שלהם לחנך ובדרכי ההוראה שלהם
4. בבחירת התוכן הלימודי-התורני המתאים לשלב התפתחותם של התלמידים (ראה להלן, ב"תכנית הלימודים במקצועות הקודש")
5. במספר השעות שתוקדשנה ללימודי הקודש ובמקומן במערכת השעות.

תכנית הלימודים במקצועות הקודש

תכניות הלימודים הכלליות והבית ספריות בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה הן "נותנות הכיוון" העיקריות לצוות ההוראה בדבר מטרות הלימוד, ועל כן חשיבותן רבה. כמו כן חשובה התאמתן ותרומתן לעיצוב אופיו של בית הספר כבית חינוך.

תכניות הלימודים בבית הספר צריכות להיבנות באופן הזה:

1. תכנית הלימודים תציע פריסה שנתית של יחידות ההוראה ושל הזמן הנדרש להוראתן (על פי נספח ג לחוברת זו).
2. תכנית הלימודים תיבנה באופן שבכל יחידת לימוד יפורטו זו בצד זו המטרות הלימודיות והמטרות החינוכיות של אותה יחידה, תוך ציון הערכים החינוכיים העולים מתוך הלימוד והאופן שבו יש להורותם ולהפכם לדרך חיים.

3. בחירת התוכן הלימודי תותאם –

א. לשלב התפתחותם של התלמידים;

ב. למטרות החינוכיות;

ג. לזמן המוקדש ללימודי הקודש.

4. תכנית הלימודים תציע חיבורים בין הלמידה הדיסציפלינרית לבין הפעילות החברתית של בית הספר, כגון חיבור בין הלימודים לטיולים, לפעילויות חברתיות, ללימודים במקצועות אחרים, לפעילות התנדבות וחסד ועוד.

5. תכנית הלימודים תכלול, בין היתר, יחידות לימוד שמטרתן לעורר את אהבת התורה, את הבנת תפקידנו הלאומי ואת ערכה המיוחד של ארצנו. יחידות אלו תעסוקנה בלימוד אמונה, טעמי המצוות ונושאים רלוונטים לחיי התלמידים, וזאת כמובן בשילוב בלימוד הרצוף.

מערכת השעות

תפקידה המרכזי של התורה בבניין האישיות של התלמידים צריך להתבטא במערכת השעות: שעות לימודי הקודש לא תפחתנה מ-40% משעות הלימוד של כל תלמיד, וצריך לשאוף לשבצן בפתיחת יום הלימודים. בכיתות תורניות ובכיתות ת"ת יש כמובן לשבץ אחוז גבוה יותר של לימודי קודש.

יעד ה: בניין התפילה

עבודה שבלב – תפילה

1. התפילה, העבודה שבלב, דורשת יותר מכול את הסכמת הלב ואת התעוררות הרצון הפנימי. לכן החינוך לתפילה הוא חלק חשוב בבניין אישיותו של האדם.
2. החינוך לתפילה דורש לימוד על מהותה של התפילה ועל תכניה; לכן יש לשבץ במערכת השעות שיעורים בנושא התפילה.
3. יש לחנך לתפילה בהדרגה, מתוך התאמה לשלב ההתפתחות של התלמידים, באווירה נעימה וללא כפייה. (יש לשקול לאפשר לתלמידים המתקשים להתפלל עם חבריהם להיפגש בשעת התפילה עם מחנך/ת ולעסוק בשיחה אודות התפילה, בסיפורים המקרבים אליה ומתוך כך להשתלב בתפילה בציבור).
4. הוראת התפילה תדגיש את מהות התפילה ואת ערכה, וכמובן תכלול את פירוש התפילות ואת מבניהן.
5. הדוגמה האישית של המחנכים בתפילתם חשובה ביותר במסגרת החינוך לתפילה (לכן, למשל, המורה המדריך בשעת התפילה לא יעסוק באותה שעה בתפילתו הוא).
6. התפילה צריכה להתקיים בתנאים המאפשרים להתפלל בנחת ובכבוד ראש.
7. לימוד התפילה ישולב בפעילות חווייתית, המעוררת את הרגש.
8. שליחי הציבור יוכנו כראוי לתפקידם.
9. כיוון שהתפילה קשורה לחיי האומה והקהילה, תילמדנה תפילות הנוהגות בציבור סמוך לאירועים משמחים או חלילה עצובים (כולל הכנה לאירועים ולטקסים בקהילה). יתקיימו חוגים ללימוד נוסחי העדות השונות וגם ללימוד טעמי המקרא וניגוני הימים הנוראים והמועדים.
10. יתקיים לימוד מכין לקראת תפילות המועדים השונים על פי לוח השנה, ובכלל זה הפיוטים והניגונים של הימים הנוראים והמועדים על פי נוסחי העדות השונות.

יעד ו: בניין הידע

תפקידו המיוחד של עמנו באנושות דורש מאתנו לעסוק בלימוד כל החכמות והמדעים מתוך ראייה אידיאליסטית, המבקשת להביא ברכה לעולם על ידי פיתוח כל הכישורונות הטובים שנתן ה' באדם ובטבע. יחד עם זאת, עלינו לשקוד על פיתוח המוסר, המשפט והצדק כפי שמדריכה אותנו תורתנו, כדי להבטיח שכל הידע והחכמה יופנו להביא ברכה ולא קללה, אושר ושמחה ולא צער ועוולה.

מתוך ראייה זו נדרבן את תלמידנו להצטיין בלימוד כל המקצועות כולם באחריות ובהתמדה, למען יגדלו להיות אנשי מקצוע ומדע יראי שמים מוסריים ואידיאליסטיים. המורים למקצועותיהם השונים יראו את עצמם שליחים למגמה זו, ויפעלו מתוך אחריות להנחלתה לתלמידיהם תוך השתלמות והתמקצעות מתמידות.

תכניות הלימודים

תכניות הלימודים השונות, הן הכלליות והן הייחודיות לחינוך הממ"ד, מפורסמות ומעודכנות מדי פעם בפעם, ויש לפעול על פיהן. עקרונות חשובים ומבנה ההוראה בתחומי הלימוד השונים מפורטים בחוברת "מבנה הלימודים ועקרונות ההוראה בביה"ס היסודי הממ"ד" (ירושלים התשנ"ז), מעמוד 22 ואילך.

ראוי שהצוותים הפדגוגיים בבית הספר יבנו תכניות לימודים בית-ספריות התואמות את כל האמור לעיל ויכוונו את כלל המורים בהתאם. יש להקדיש תשומת לב רבה לספרים ולחומרי הלמידה ולוודא שהם מתאימים לערכים ולמגמות החינוכיות של החינוך הממ"ד. נציין שהוצאת חומרי הלימוד בשנים האחרונות נעשית בידי גורמים פרטיים וציבוריים המקבלים הרשאה לפתח חומרי למידה התואמים את תכניות הלימודים; לכן נדרשת תשומת לב רבה יותר מבעבר למידת התאמתם של החומרים לחינוך הממ"ד.

שיטות ההוראה

צוות בית הספר יפעל לגוון את דרכי ההוראה שלו בעזרת השתלמויות בית ספריות והשתלמויות חיצוניות.

בהוראת מקצועות הקודש יפעלו בתי הספר בהתאם להמלצות ועדת "תורת חיים" (עיין ביעד ד, "בניין התורה") שאומצו על ידי הנהלת החינוך הדתי.

הערכת הלמידה

הערכת הלמידה נועדה, מצד אחד, להציג לתלמיד את ידיעותיו כדי לכוונו ולעודדו להוסיף דעת והבנה, ומצד שני לאפשר למורים להתאים את ההוראה לרמתו וליכולתו של התלמיד, כדי שהתוצאה תהיה הישגים לימודיים טובים ככל האפשר.

הערכה אמיתית היא זו הלוקחת בחשבון, יחד עם המדדים האובייקטיביים, את מכלול הנתונים וההישגים של התלמיד: ידע ומיומנויות מוקדמות, כישורים אינטלקטואליים, חברתיים ורגשיים ("אינטליגנציות"), מידת המאמץ שהושקע, תמיכת הסביבה, תכונות תומכות למידה (אחריות, סדר וכד'), כשירויות ומיומנויות חברתיות ועוד.

לאור זאת יש לשאוף שלהערכת הישגים המושתתת על מדדים אובייקטיביים של ידיעות ומיומנויות תצורף גם הערכה יחסית המושתתת על העקרונות האלה:

1. ההערכה תתייחס למשימות המותאמות ליכולתו של התלמיד והידועות לו מראש.
2. מדדי ההערכה יהיו ידועים לתלמיד מראש.
3. כל תלמיד יוערך ביחס לעצמו וביחס להישגים המצופים מרמתו.
4. רצוי שההערכה תהיה מילולית, תתייחס למכלול הנתונים של התלמיד ותתאר את הנקודות החזקות בלמידה ובהתנהגות ולאחר מכן את אלה הטעונות לימוד וחזוק.
5. תוצאות הערכתו של התלמיד תשמשנה את המורים להערכה מעצבת, כדי להבהיר לו את המצופה ממנו ולהתאים את הלמידה ליכולותיו.

6. הישגי התלמידים יוערכו לא רק על ידי בחינות אלא גם על ידי עבודות-חיבורים, הרצאות, הצגות, מצגות וכד'.

7. תוצאות הערכתם של התלמידים תשמשנה את המורים גם לבדיקת איכות עבודתם הם.

יעד ז: בניין הכישרונות

בית ספר שהוא בית חינוך מתאפיין בכך שהוא מתייחס לאישיותו השלמה של התלמיד, לכשרונותיו ולכל תחומי התעניינותו. בית ספר כזה יזמן אפשרויות לימוד והתנסות בתחומים שונים המתייחסים לכישורים ולכישרונות המגוונים של התלמידים ולהעשרת עולמם.

על כן יש לאמץ את תפיסת ה"אינטליגנציות המרובות" ולפתחה על ידי צוות המורים בבית הספר. תפיסה זו צריכה למצוא את ביטויה בתכנית הפעילות הבית ספרית.

יש להקפיד שהתכנים והכלים שעושים בהם שימוש מתאימים לערכים ולמגמות החינוכיות של החינוך הדתי.

יעד ח: בניין החברה

חיי החברה בבית הספר ומחוצה לו הם נדבך מרכזי בבניינו של "בית החינוך". על כן יש לפתח את ה"חינוך לחיים בחברה". לשם כך קיימים תכניות וכלים רבים, ובתי הספר מוזמנים לעשות בהם שימוש.

בחוברת "מבנה הלימודים ועקרונות ההוראה בבתי הספר הממ"ד" (ירושלים, התשנ"ז) מוקדש לנושא זה פרק שלם (פרק ט"ו). בתי הספר מתבקשים לפעול על פי ההנחיות המובאות בחוברת.

בתי ספר מצטיינים ופרס החינוך הדתי

בתי הספר המצטיינים בעבודתם החינוכית יתוגמלו, יפורסמו וישמשו מודלים להשראה וללימוד לבתי ספר אחרים. בתי ספר אלו יאמצו בתי ספר אחרים וילמדום מניסיונם. כמו כן הקריטריונים להענקת פרס החינוך הדתי יותאמו ליעדי האיכות החדשים.

יעד ט: בניין הקהילה

1. התהליך החינוכי המתקיים בבית הספר קשור בקשרי גומלין עם החינוך בבית התלמיד וממשיך אותו.
2. בית הספר ייצור את האווירה ואת המסגרת אשר תאפשרנה להורים להביע את דעתם ואת צורכיהם ביחס לתהליכים החינוכיים שילדיהם עוברים ולהתגייס לתרום מכישוריהם לתהליך זה.
3. ראוי שבית הספר יהיה מעורב בייזום ובהפעלה של תכניות בקהילה בתחומים מגוונים.
4. ראוי שבית הספר יהיה מעין "מרכז חינוכי" לקהילה כולה, ויתקיימו בו מפגשי הורים, מורים ותלמידים ללימוד ולדיון בענייני חינוך, הורות ותרומה לקהילה.

יעד י: בניין הסביבה התומכת

בקרב המורים

1. סביבת עבודה נוחה ונעימה תורמת למוטיבציה של המורה למלא את תפקידו בהצלחה ולניצול מרבי של זמנו וכישוריו.
2. סביבה תומכת משמעותה גם אווירה נעימה בחדר המורים, שיח מכובד, שמירת הלשון, יצירת האפשרות והמקום לומר ביקורת בונה, שמירה על כבודם של חברים לצוות והתייחסות הולמת לצורכיהם של המורים.

בקרב התלמידים

1. "איכות החיים" בבית החינוך היא גורם משמעותי בתחושת השייכות והאהבה אליו. איכות זו מתבטאת בתנאים הפיזיים והנפשיים המתקיימים בו במהלך יום הלימודים.
2. לאיכות החיים יש השלכה ישירה על איכות הלמידה ועל ההישגים הלימודיים.

פרק ד

יעד א: בניין המחנך

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
יוקם בית מדרש לצוות המורים בבית הספר, ובו יעסקו המורים בפיתוח אישיותם וידיעותיהם על ידי לימוד התורה כ"תורת חיים" וליבון נושאים חינוכיים רלוונטיים ואקטואליים.	השתלמויות תיבנינה שתעסוקנה אישיותם של המורים וידיעותיהם בנושאי חינוך ואמונה בפיתוח	א.
המורה יישם את ההיבטים החינוכיים בהוראת המקצוע שהוא מלמד.	כל מורה בבית הספר יראה את עצמו כמחנך במסגרת תפקידו.	ב.
בכל בית ספר יאותרו מורים-מחנכים לדוגמה והם ישמשו מודל ללמידה ולחניכה.	בבית הספר תופעל מערכת חניכה ולמידה.	ג.

יעד ב: בניין האמון והקשר האישי

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
<p>1. יש ללמד בבית המדרש למורים על נפש הילד ועל כוחותיה, על צרכיו וקשייו של הילד ועל הדרך לתת לו את המענה הראוי.</p> <p>2. פעם בשבועיים תתקיים יחידת השתלמות אחת לפחות לצוות המורים, על ידי יועצת בית הספר, רב בית הספר או איש מקצוע אחר, בנושאים של פיתוח אמון, הקשבה, ניהול שיחה אישית וקבוצתית וכד'.</p> <p>3. תפותחנה ותאומצנה תכניות לימודים העוסקות בפיתוח מיומנויות השיח וההקשבה של התלמידים.</p>	<p>המחנכים ירכשו את הידע ואת המיומנויות הדרושים להכרת נפש התלמיד וכישרונותיו והאופן שבו אפשר לפתח בו אמון בעצמו וביכולותיו ולבטא את אמונם בו.</p>	א.
<p>כל תלמיד יזכה לשיחה אישית עם המחנך לפחות פעם בחודש, בבית התלמיד או בבית המחנך או בבית הספר. המחנך ינהל יומן רישום ומעקב על פגישות אלו.</p> <p>נוסף לכך מוצע לארגן את צוות המורים באופן שלכל מורה תיקבע קבוצת החינוך שלו מקרב תלמידי בית הספר (לפרק זמן מסוים: חצי שנה, שנה או יותר) והוא יהיה אחראי עליהם חינוכית וישמש להם אוזן קשבת זמינה ותומכת (כולל ייעוץ והכוונה, ביקורי בית הדדיים וכדו'). כך תתחלק האחראיות החינוכית בין כלל המורים בבית הספר, ולתלמידים תהיה כתובת זמינה נוספת על זו של המחנך.</p>	<p>תפותח מערכת קבועה של שיחה והקשבה בין המורה לתלמיד.</p>	ב.

יש לקיים משוב מתמיד בין המחנכים ולתלמידים למעקב אחר מידת שייכותם לבית הספר ויחסם אליו.	אקלים בית החינוך ייבנה באופן שיאפשר תהליך חינוכי.	ג.
מנהל בית הספר והמפקח ישבצו את המורים בהתאם להמלצות אלו.	יועדף ככל האפשר שיבוץ שעות ההוראה של המחנך בכיתתו על פני מורים מקצועיים, בפרט בכיתות א'-ג'.	ד.
כנ"ל.	מחנכי הכיתות יחנכו את כיתתם מעבר לשנת לימודים אחת במידת האפשר.	ה.

יעד ג: בניין המידות

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
צוות בית הספר יגדיר יעדים ומטרות בתחום החינוכי ואת הדרכים להשגתם כמפורט בפרק ג', יעד ג, "בניין המידות" (עמ' 12).	בית הספר יבנה תכנית עבודה חינוכית בית-ספרית, ויפעל על פיה.	א.
בכל כיתה תוגדרנה 2 ש"ש במערכת השעות שבהן יעסקו בלימוד המידות בדרכים מגוונות, בנוסף לשילוב לימודן במקצועות הקודש וביתר מקצועות הלימוד וכן בפעילות החברתית.	מידותיהם-תכונותיהם האישיות והחברתיות של התלמידים תפותחנה באמצעות לימוד מסודר ומובנה, על פי הפירוט בנספח א או בדומה לו.	ב.
בית הספר יגדיר את מאפייני התלמידים ובוגרי בית הספר שהוא שואף אליהם בהגדרות הניתנות למדידה, כדוגמת המוצע בנספח ב, ויפעל ליישומן. בכל בית ספר ימונו אחראי לביצוע התכנית החינוכית ואחראי נוסף להערכת האיכות החינוכית של בית הספר על פי "יעדי האיכות - עשרת הבניינים" (פרק ב').	תתקיימנה מדידה והערכה קבועות בכל בית ספר ובכל כיתה, לגבי התקדמות התלמידים בתחום החינוכי ובתחום הלימודי.	ג.

יעד ד: בניין התורה

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
בבית המדרש הבית ספרי ובהשתלמויות המתאימות ילמדו המורים למקצועות הקודש כיצד ללמד את התורה כ"תורת חיים", כמפורט בפרק ג', יעד ד, "בניין התורה" (עמ' 13).	המורים ללימודי הקודש ילמדו את התורה כ"תורת חיים".	א.
תוכתב תכנית בית-ספרית מפורטת על פי ההנחיות בפרק ב', ב"בניין התורה", ובעזרת הטבלה שבנספח ג לחוברת זו. מנהל בית הספר יאשר את תכנית הלימודים המפורטת ויעקוב אחר ביצועה.	תכניות הלימודים הבית-ספריות צריכות להיבנות באופן שיטתי ומקצועי.	ב.
מנהל בית הספר יבנה את מערכת השעות בהתאם להמלצה זו.	תוקדש תשומת לב לכמות ולאיכות של שעות לימודי הקודש והחינוך.	ג.

יעד ה: בניין התפילה

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
המחנכים יכשירו את עצמם בלמידת מהות התפילה ותכניה ובדרכי הוראתה לתלמידים בגילים השונים.	יש ללמד את מהותה של התפילה, את תכניה, את הלכותיה ואת תפילות המועדים השונים.	א.
בכל בית ספר תופעל תכנית ספיראלית ללימוד התפילה.	יש לתכנן תכנית ללימוד התפילה בהדרגה.	ב.
במערכת השעות תוקדש לפחות שעה שבועית אחת ללימוד התפילה (מחוץ לשעות התפילה עצמה). בנוסף מומלץ לייחד זמן מרוכז למטרה זו (סמינריון וכד').	יש להקדיש זמן קבוע במערכה השעות ללימוד התפילה.	
דוגמאות לפעילויות כאלה: - ליווי לימוד התפילה בסיפורים המתייחסים לתפילות - שילוב קטעי שירה - הדרכת התלמידים להוסיף תפילה אישית - קישור התפילה לאירועים מחיי התלמידים והעם.	בלימוד התפילה ישולבו פעילויות חווייתיות המעוררות את הרגש.	ג.
בשיעורי התפילה יילמדו ההבדלים בין הנוסחים השונים, והתלמידים יודרכו להתפלל בהתאם.	יש להדריך את התלמידים להתפלל בהתאם לנוסח המקובל בביתם (רצוי להתייעץ עם רב ביה"ס או עם רב הקהילה).	ד.
יש לתכנן את צורת הישיבה, להכין סידורים מתאימים, ושליחי ציבור ראויים, וכדאי לשיר קטעי תפילה; יש למנוע הפרעות סביבתיות ולהקצות זמן מספיק לתפילה בנחת וכד'.	התפילה צריכה להתקיים בתנאים המאפשרים להתפלל בנחת ובכובד ראש.	ה.

יעד ו: בניין הידע

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
כל מורה יכין תכנית לימודים שנתית מפורטת על גבי טבלה שדוגמתה מצורפת בנספח ג' לחוברת זו.	תיושמנה ההנחיות של המינהל לחינוך דתי מהחוברת "מבנה הלימודים ועקרונות ההוראה בבית הספר היסודי הממ"ד", פרקים ו' – ט' (המלצה זו אינה מתייחסת למבנה מערכת השעות המוצע בפרק טז שם, אשר ישתנה בהתאם לייחודיות בית הספר ולתכנית הליבה ועוד).	א.
יש להגדיר את המטרות הערכיות של רכישת הידע והמיומנויות בכלל ושל המקצוע הספציפי בפרט. יש להדגיש תוך כדי הלימוד את ההבטים הערכיים הרלוונטים לנושא הלימוד.	תפותח מודעות המורים והתלמידים ללמידה מתוך ראייה אידיאליסטית, המעוררת לאחריות על הלמידה ולמאמץ הנדרש להשגתה.	ב.
לכל שכבת גיל יוצעו 3 תחומי בחירה לפחות, תוך ליווי תהליך הבחירה למעקב אחר התפתחותה ותוצאותיה. תכנית הבחירה תשובץ במערכת השעות. יתקיים ליווי של תהליכי הבחירה בהדרכה ובתמיכה מתמדת של צוות בית הספר ושל ההורים, אשר יבטיחו בחירה מושכלת בהתאם לצרכיו ולנטיותיו של התלמיד.	בכל בית ספר יפותח נושא "הבחירה" באופן משמעותי, כאמצעי מחנך לנטילת אחריות ולפעולה מתוך מוטיבציה אישית ואהבת הלימוד. מוצע לאפשר לתלמידים לבחור חלק מבין נושאי הלימוד, המורים, דרכי ההערכה, דרכי הלימוד וכדו', כמובן בהתאם לגילם ולבשלותם הקוגניטיבית והרגשית.	ג.

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
<p>בכל כיתה תופעלנה במהלך השנה, במקביל או ברצף, שלוש דרכי לימוד שונות בהיקף של 2 ש"ש לפחות, כגון למידה עצמאית וקבוצתית, למידה פעילה, למידה בחברותות, למידה חוץ בית ספרית, למידה עם ההורים, דיונים, חקר אישי וקבוצתי, שימוש בערכות מולטי מדיה ועוד.</p> <p>יש לפתח רעיונות ופעולות מגבירות מוטיבציה, כגון מתן פרסים, ביום "סיומי מסכת" חגיגיים, למידה בלתי פורמאלית וכד'.</p>	תופעלנה דרכי למידה מגוונות.	ד.
<p>הערכת הלמידה תושמת על העקרונות המפורטים בפרק ג', ב"בניין הידע", סעיף "הערכת הלמידה" (עמ' 18).</p> <p>תיערך בדיקה שיטתית של ההישגים הלימודיים, ויופעלו לקחים לשיפורם.</p>	<p>הערכת הלמידה תשמש להתאמת ההוראה ללומדים ולהכוונת התלמיד לשיפור ידיעותיו.</p>	ה.
<p>כל מורה יציע ויקיים לפחות שתי דרכי הערכה למקצוע שהוא מלמד. רצוי שהוא ישתף את התלמידים בבחירת דרך ההערכה ויתחשב בהצעותיהם. ראוי להימנע מתחרויות המשוות את יכולתו של תלמיד אחד ליכולת חברו, ובמקום זה להבליט את הישגיו של התלמיד ביחס לעצמו.</p> <p>כמו כן יינתן עידוד ללמידה "לשמה", ללא קיום הערכה חיצונית כלשהי.</p>	ייעשה שימוש בדרכי הערכה מגוונות.	ו.

<p>בכל בית ספר תופעל תכנית לימודים בהיקף של 15 שעות בשנה אשר תעסוק בנושא הצריכה הביקורתית של תרבות.</p>	<p>ז. יתקיים לימוד של "צריכת תרבות ביקורתית" בתחומי הספרות, האמנות, הרדיו, הטלוויזיה והמחשב, בהתאם לגילם ולסביבתם התרבותית של התלמידים.</p>	<p>ז.</p>
<p>יש לתכנן תכנית טיולים שנתית, בהתאם לתכנית הלימודים ולמטרות החינוכיות, בשיתוף המורים והתלמידים.</p>	<p>ח. הטיול הוא גורם חשוב ביותר בחינוך לאהבת הארץ, בלמידה חווייתית ובגיוון דרכי הלמידה, וכן בפיתוח הכישורים החברתיים ובגיבוש הכיתה. רצוי לשתף את התלמידים בבחירה ובתכנון של הטיולים ושל הפעולות החברתיות הנעשות במסגרתם.</p>	<p>ח.</p>

יעד ז: בניין הכישרונות

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
<p>בבית הספר תופעלנה תכניות לימודים מקצועיות ופעילויות מגוונות בתחומי האמנות השונים בהתייחסות לפיתוח כישורי התלמידים וכישרונותיהם.</p> <p>יושם לב שהתכנים והכלים שייעשה בהם שימוש יתאימו לערכים ולמגמות החינוכיות של החינוך הממ"ד.</p> <p>יש לשלב לימודי אמנויות גם כחלק מלימודי הבחירה (ראה פרק ג', יעד ו, "בניין הידע").</p>	<p>בית ספר יזום ויאפשר פיתוח כישרונות שונים בקרב התלמידים.</p>	

יעד ח: בניין החברה

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
<p>יש ליישם את ההנחיות תוך הקפדה שתוכני הפעילות החברתית יביאו להשגת המטרות של התכנית החינוכית ויתאימו לערכי החמ"ד.</p>	<p>תיושמה הנחיות המינהל לחינוך דתי מהחוברת "מבנה הלימודים ועקרונות ההוראה בבית הספר היסודי הממ"ד", פרק ט"ו.</p>	א.

יעד ט: בניין הקהילה

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
בית הספר יבנה תכנית לפעילות משותפת של הורים ותלמידים. בית הספר יפעל לקיומן של הרצאות וסדנאות משותפות למורים ולהורים בנושאי חינוך והורות ובנושאים כלליים אחרים.	בית הספר יהיה מרכז חינוכי לקהילה כולה.	א.
הורי בית הספר יתבקשו להירתם ולתרום מכישרונותיהם ומן הידע המקצועי שלהם להעשרת התלמידים, ההורים והמורים בית הספר ולקידום צרכים אחרים בו.	בית הספר יפעל לגיוס של הורים לתרום לכלל תלמידי בית הספר וצוותו.	ב.
ייקבעו ערוצי עדכון ותקשורת בין בית הספר להורים. תיקבע מסגרת שתאפשר הבעת דעות וצרכים הדדיים בין ההורים למורים.	בית הספר יקיים מסגרת קבועה לעדכון ולשיתוף של ההורים בנעשה בו.	ג.

יעד י: בניין הסביבה

הפעולה הנדרשת	ההנחיה	
<p>צוות הניהול יפעל לאיתור הצרכים, הקשיים והפתרונות האפשריים למתן שירות יעיל ונוח לצוות המורים (למשל: פינות ישיבה ועבודה, שירותי משרד ותחזוקה, מרכזייה פדגוגית וכד')</p>	<p>תיבנה סביבת עבודה נוחה ויעילה למורים בבית הספר.</p>	א.
<p>צוות הניהול יפעל לבניית מערכת יחסים תומכת ומכבדת בין כל חברי צוות המורים והעובדים.</p>	<p>תטופח אוירה של עבודת צוות בחדר המורים.</p>	ב.
<p>יש לזהות את צורכי התלמידים ואת קשייהם הפיזיים והחברתיים ולתכנן מתן פתרונות מתאימים.</p> <p>יש ליצור אווירה נעימה באמצעות טיפוח אסתטי, מוזיקה, פינות תחביב ומרגוע, פינות חקר, פינות ליזמות תלמידים ועוד.</p> <p>פעם בשלושה חודשים יש לקיים משוב בקרב התלמידים כדי ללמוד על תחושותיהם בעניין זה ולשפר את התנאים בהתאם.</p>	<p>יתקיימו תנאים פיזיים ונפשיים נוחים ומותאמים לתלמידים.</p>	ג.

פירוט המידות והתכונות הנדרשות

- א. ביקורת ובחירה
- ב. זהירות מגרימת נזקים
- ג. יושר
- ד. הכרת טובה
- ה. כיבוד הורים, מורים ומבוגרים
- ו. ענווה
- ז. גבורה
- ח. אחריות
- ט. עין טובה
- י. לימוד זכות
- יא. אהבת לימוד התורה
- יב. חסד – עזרה לזולת
- יג. סדר וניקיון
- יד. דיבור נקי ונינוח
- טו. נכונות לעמל
- טז. זריזות
- יז. סבלנות
- יח. צניעות
- יט. רגישות ועדינות
- כ. התמדה

נספח 2 - הצעת כלי מדידה להערכת ההתקדמות החינוכית

(רישום למחנך בלבד, להערכת מצב תלמידיו ולקביעת דגשים

בעבודתו החינוכית עם התלמיד הבודד או עם הכיתה כולה)

שם התלמיד _____ כיתה _____

ההערכה			ההישגים הנדרשים	הנושא
באופן חלקי	בד"כ לא	בד"כ כן		
			1. יודע להבחין בין רע לטוב: במעשיו, בדיבורו, במה שהוא קורא, צופה בו או מאזין לו (בתחומים שונים הקרובים לעולמו ולרמת התפתחותו).	א. ביקורת ובחירה
			2. יודע לנמק את בחירתו ולהגן עליה.	
			3. מסוגל להכיר בטעות שבבחרתו ולתקנה.	
			4. נוטל אחריות על בחירתו ומתמיד בה.	
			5. אינו מושפע משיקולים זרים לנושא בעת בחירתו.	
			1. זהיר מלהזיק לכל אדם בכל אופן שהוא.	ב. זהירות מגרימת נזק
			2. זהיר מלגרום צער מיותר לבעלי חיים או כל נזק לסביבתו.	
			3. זהיר מלהזיק לעצמו.	
			1. נזהר בדיבורו לומר רק אמת.	ג. יושר
			2. מודה על האמת – עומד בכבוד ב"מבחני כבוד".	

ההערכה			ההישגים הנדרשים	הנושא
באופן חלקי	בד"כ לא	בד"כ כן		
			3. מדווח בְּזַמְתוֹ על גרימת נזק או על טעות אחרת.	
			4. מדווח בְּזַמְתוֹ על אי עמידה במטלות.	
			מכיר טובה –	ד. הכרת טובה
			1. לבורא;	
			2. להוריו;	
			3. למוריו;	
			4. לחבריו ולכל אדם.	
			1. מכבד וירא את הוריו.	ה. כיבוד הורים, מורים ומבוגרים
			2. מכבד וירא את מוריו ותלמידי חכמים.	
			3. מכבד כל אדם.	
			1. יודע את חסרונותיו ומוכן לתקנם.	ו. ענווה
			2. אינו מתהדר במה שאין בו.	
			3. אינו מתגאה על חבריו (מצניע את ידיעותיו ואת כישרונותיו).	
			4. מוכן ללמוד מכל אדם.	
			5. מסרב לקבל שבחים שאינם מגיעים לו.	

ההערכה			ההישגים הנדרשים	הנושא
באופן חלקי	בד"כ לא	בד"כ כן		
			1. יודע לדחות סיפוקים.	ז. גבורה
			2. מתמודד עם משברים.	
			3. בעל שליטה עצמית.	
			1. עומד במטלות אישיות/קבוצתיות שהוטלו עליו.	ח. אחריות אישית
			2. נוטל על עצמו תפקידים ומשימות שאינו מחויב בהם.	
			1. יודע לזהות ולהתייחס לטוב שבו, לכישרונותיו, למידותיו הטובות, לידיעותיו.	ט. עין טובה
			2. יודע לזהות את הטוב בזולתו.	
			3. יודע לזהות את הטוב במצבים מורכבים.	
			יודע ללמד זכות על מעשיהם של אחרים.	י. לימוד זכות
			1. מתייחס ביחס של הערכה וכבוד ללימוד התורה.	יא. אהבת לימוד התורה
			2. מסוגל להסביר במה לימוד התורה משפיע לטובה על התנהגותו, על מחשבותיו, על תפילתו וכד'.	
			3. מזדהה עם דמויות המופת שבתנ"ך ובחז"ל, ולהבדיל גם עם דמויות מופת שבין החיים.	
			4. מצטרף ללימוד תורה נוסף בזמנו (אחה"צ, בחופשות).	

ההערכה			ההישגים הנדרשים	הנושא
באופן חלקי	בד"כ לא	בד"כ כן		
			1. יודע לזהות את צורכי זולתו.	יב. חסד
			2. עושה חסד עם הוריו, עם מוריו, עם חבריו ועם אחרים.	
			3. מחדש "דרכים יצירתיות" לעשיית חסד.	
			1. מסודר בחשיבה, יודע להתרכז.	יג. סדר וניקיון
			2. מסודר בלבושו.	
			3. מסודר ברכושו, בספריו ובמחברותיו.	
			4. אכפתי ודואג לסידורם ולניקיונם של הכיתה ושל בית הספר.	
			1. יודע הלכות לשון הרע ורכילות (לפי התקדמות הלימוד).	יד. דיבור נקי
			2. דיבורו נקי מלשון הרע ומרכילות.	
			3. מדבר בכבוד ובנחת עם מבוגרים ממנו.	
			4. מדבר בכבוד ובנחת עם חבריו.	
			1. יודע להסביר כיצד ביטחון ואמונה אינם סותרים את הצורך לעמול כדי להתקדם ולהשיג מטרות.	טו. נכונות לעמל
			2. מתאמץ לשפר את מידותיו, את ידיעותיו ואת כישוריו.	
			1. יודע להבחין בין זריזות לחיפזון.	טז. זריזות
			2. מבצע משימות בהקדם האפשרי.	
			3. יודע לתכנן את זמנו ולנצל במלואו.	

ההערכה			ההישגים הנדרשים	הנושא
באופן חלקי	בד"כ לא	בד"כ כן		
			1. יודע להבחין בין סבלנות לאדישות ולעצלות.	יז. סבלנות
			2. ממעט לכעוס וממהר להיתרצות.	
			3. מקבל דברים לא נעימים באורך רוח.	
			4. סבלן כלפי חבריו אף כשאינם נוהגים כראוי.	
			5. סבלן כלפי עצמו ואינו נרתע כשנדרש תהליך ארוך.	
			1. מסתפק במועט הדרוש לו.	
			2. אינו מתפאר במה שיש לו ובתכונותיו הטובות.	יח. צניעות
			3. אינו מתבלט בהתנהגותו ובלבושו.	
			4. מקפיד על לבוש כהלכה.	
			1. רגיש לצורכי זולתו.	יט. רגישות ועדינות
			2. רגיש למצבים שליליים ולהשפעות שליליות ומתרחק מהם.	
			3. מתייחס ברצינות להערות מחנכיו וחבריו הטובים.	
			4. מתנהג בנימוס ובעדינות.	כ. התמדה
			1. מתמיד בביצוע משימותיו ככל הנדרש.	

טבלת תכנון לימודים שנתית בתורה

טבלה 1

שנה"ל: _____ הכיתה: _____

שם המורה: _____

שעות שבועיות: _____

סה"כ השעות בשנה

(לאחר ניכוי חופשות, טיולים וכד'): _____

תכנון שנתי לחומש: _____

ההספק בפועל	תכנון הזמן		הפרקים	הפרשות	חלוקת החומש לנושאים	
	עד לתאריך	מס' השעות				
						.1
						.2
						.3
						.4
						.5
						.6
			חזרות, מבחנים והערכות			

סה"כ ש"ש: _____

לכל נושא המוזכר לעיל יש דף חלוקה ותכנון לתת-נושאים (ראה בטבלה 2).

טבלת תכנון לימודים שנתית בתורה

טבלה 2

חלוקה ותכנון לתתי נושאים

הנושא (יילקח מטבלה 1): _____

דרכ ההערכה	תאריך ההערכה	תכנון הזמן		דגשים בהוראה ומיומנויות הלכתי/פרשני/ערכי	הפרקים	התת-נושאים - יחידות הלימוד	
		עד לתאריך	מתאריך				
							.1
							.2
							.3
							.4
							.5
							.6
							.7

טבלת תכנון לימודים שנתית

טבלה 1

שנה"ל: _____ הכיתה: _____

שם המורה: _____

שעות שבועיות: _____

סה"כ השעות בשנה

(לאחר ניכוי חופשות, טיולים וכד'): _____

תכנון שנתי במקצוע: _____

תכנון הזמן		פרקים בספר הלימוד	חלוקת תכה"ל לנושאים	
עד לתאריך	מס' שעות			
				.1
				.2
				.3
				.4
				.5
				.6
		חזרות, מבחנים והערכות		

סה"כ ש"ש: _____

לכל נושא המוזכר לעיל יש דף חלוקה ותכנון לתת-נושאים (ראה בטבלה 2).

טבלת תכנון לימודים שנתית

טבלה 2

דף חלוקה ותכנון לתת-נושאים

הנושא (יילקח מטבלה 1):

דרכ ההערכה	תאריך ההערכה	תכנון הזמן		הדגשים בהוראה ידע/מיומנויות	הפרקים	התת-נושאים - יחידות הלימוד	
		עד לתאריך	מתאריך				
							.1
							.2
							.3
							.4
							.5
							.6
							.7